

APPENDIX D

Emotional Intelligence Test Booklet and Answer sheet.

भावनिक बुद्धिमत्ता कसोटी

कसोटी कर्ता — श्री. ए. बी. पाटील
मार्गदर्शक — डॉ. ए. जे. यादव

सूचना —

हया कसोटीत ७० विधाने आहेत. ती विधाने तुमच्या वैयक्तिक व व्यावसायिक जीवनातील कांही क्षेत्रांतील भवनिक प्रतिक्रियांचे मापन करतात. कसोटीतील विधाने समजावून घेवून त्यांची प्रामाणीक उत्तरे दिल्यास तुम्हाला स्वतःविषयी उपयुक्त माहिती व मार्गदर्शन मिळू शकेल. हया कसोटीतील विधानांची उत्तरे देतांना त्याबाबत विचार करून उत्तरे देण्याऐवजी आपल्याला काय वाटते या आधारावर उत्तरे द्या. तसेच दिलेल्या विधानांच्या उत्तरासाठी मनाने दिलेला पहिला प्रतिसाद हा सर्वोत्तम असतो हे ध्यानात ठेवा.

विधानांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेवर लिहायची आहेत. उत्तरासाठी प्रत्येक विधानाला संपूर्ण मान्य, जवळजवळ मान्य, सांगता येत नाही, जवळजवळ अमान्य, संपूर्ण अमान्य असे पाच पर्याय दिलेले आहेत. कसोटीतील प्रत्येक विधान काळजीपूर्वक वाचून स्वतःच्या अनुभवावर आधारित उत्तर ठरवा व उत्तरपत्रिकेतील संबंधित विधानाच्या क्रमांकासमोरील उत्तराच्या चौकोनात अशी खूण करा. आपले उत्तर गुप्त ठेवले जाईल याविषयी खात्री बाळगा.

ही कसोटी सोडविण्यासाठी वेळेचे बंधन निर्धारित केलेले नाही. तरीसुद्धा एकाच प्रश्नावर जास्त वेळ खर्च करू नका. कसोटी लवकरात लवकर सोडविण्याचा प्रयत्न करा. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊन सर्व विधानांची उत्तरे द्या. साधारणतः ही कसोटी सोडविण्यासाठी ३५ मिनिटे वेळ लागतो.

सुरुवातीला उत्तरपत्रिकेत तुमचे नांव व इतर माहिती लिहा. परिक्षण पुस्तिकेवर कोणत्याही प्रकारच्या खुणा करू नका. कांही शंका असल्यास पर्यवेक्षकाला विचारा.

१. स्वतःमध्ये असणाऱ्या अध्यापन विषयक कौशल्यांची तुम्हाला जाणीव आहे.
२. तुम्ही खूप विचारपूर्वक निर्णय घेता आणि एकदा घेतलेला निर्णय सहसा बदलत नाहीत.
३. ज्या वेळी विद्यार्थी तासाला दंगा करतात त्या वेळी तुम्ही संयमाने ती परिस्थिती हाताळता.
४. राष्ट्रीय समस्यांवाबत जागरूक असता व त्या समस्या सोडविण्याच्या दृष्टीने स्वतःचे योगदान देता.
५. तुमच्यावर सोपवलेले काम तुम्ही इतरांच्या मदतीशिवाय पूर्ण करता.
६. शिक्षकाने नैतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक मूल्यांच्या बाबतीत चिंता करू नये.
७. विद्यार्थ्यांना योग्य प्रकारे शिक्षण देण्यासाठी, विद्यार्थ्यांच्या अडचणी समजून घेता व त्यादृष्टीने विद्यार्थ्यांचे समाधान करण्याचा प्रयत्न करता.
८. शिक्षकाने विद्यार्थ्यांना दैनंदिन अध्यापनाबरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये अशी भावना निर्माण केली पाहिजे की ज्या द्वारे विद्यार्थी स्वतःला ओळखू शकेल व स्वतःचे कार्य पार पाडण्यास प्रयत्नशील राहील.
९. मतभेदाच्या मुद्द्यावर तुम्ही सहकाऱ्यांचे मत वळविण्याचा प्रयत्न करता.
१०. तुमच्या एखाद्या कृतीवर तुमच्या सहकाऱ्यांने विरोधी मत प्रकट केले तरी त्याकडे तुम्ही निर्मळ दृष्टीने पहाता.
११. स्वतःच्या कामकाजाचे तुम्ही अधूनमधून मूल्यमापन करता.
१२. एखाद्या कामातील मुख्य जबाबदारी घेण्याचा तुम्ही नेहमी प्रयत्न करता.
१३. ज्यावेळी तुमचे सहकारी तुमची योग्य अशी गोष्ट मान्य करीत नाहीत त्यावेळी तुम्ही आक्रमक होता.
१४. तुम्ही केवळ वैयक्तिक ध्येयांकडे लक्ष केंद्रित न करता सामाजिक ध्येये देखील विचारत घेता.
१५. एखादी समस्या सोडविण्यासाठी त्यावर सखोल चिंतन करून समस्या सोडविण्याची कार्यनिती तयार करता.
१६. विद्यार्थ्यांच्या केवळ अध्ययन विषयक समस्यापूर्तीसाठीच नव्हे तर त्यांच्या दैनंदिन अडचणीसाठी देखील शिक्षकाने दिलेले शिक्षण त्यांना उपयुक्त ठरेल अशी आशा शिक्षकाने बाळगली पाहिजे.
१७. इतरांना समजून घेण्यासाठी तुम्ही स्वतःचा स्वभाव लवचिक बनविता.
१८. अध्यापनाच्या नियोजनात तुम्ही सहकाऱ्यांना मदत करता.
१९. विद्यार्थ्यांने अभ्यासक्रमाबाहेरील प्रश्न विचारला तर तो योग्य प्रकारे आपण ऐकून घेऊन त्याचे समाधान करता.
२०. संस्थेच्या ध्येयासाठी स्वहिताचा त्याग करण्याची जरूरी नसते.
२१. आपण काय करू शकतो किंवा काय करू शकत नाही याची जाणीव असण्याची तुम्हाला गरज वाटत नाही.

२२. तुम्ही एखादे अवघड ध्येय ठरवून ते गाठण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करता.
२३. तुमच्या पात्रतेपेक्षाही कोणी तुमची जास्त स्तुती केली तर त्याने ती चूकून केली असेल असे तुम्हाला वाटते.
२४. नैतिक मूल्यांच्या आधारेच खरा शिक्षक घडतो असा तुमचा विश्वास आहे.
२५. अवघड कामामध्येही स्वतःचे मानसिक धैर्य खचू न देता ते काम पूर्ण करता.
२६. शिक्षकी पेशाबाबत मी समाधानी आहे.
२७. महाविद्यालयातील सहकारी, कर्मचारी यांच्याशी अध्ययन अध्यापनापुरताच संबंध ठेवता.
२८. सहकाऱ्यांच्या व्यावसायिक विकासासाठी त्यांना चर्चासत्रे, सेमिनार, निबंधस्पर्धा इ. मध्ये भाग घेण्यास तसेच इतर शैक्षणिक कोर्सेस करण्यासाठी प्रवृत्त करता.
२९. स्वतःचे विचार अंत्यत सहजतेने व योग्य रीतीने व्यक्त करता की जेणेकरून ते विचार इतरांना सहज समजतील.
३०. यशस्वी झालेल्या उपक्रमाबाबत तुम्ही स्वतःपेक्षा इतरांना दोषी ठरविता.
३१. स्वतः मध्ये असलेल्या दोषांची तुम्हाला जाणीव आहे.
३२. तासाला जाण्यापूर्वी तुम्ही अस्वस्थ होता.
३३. स्वमत, भावना इ. वर नियंत्रण ठेऊन शिक्षकाच्या आचार संहितेतील सर्व नियमांचे योग्य रीतीने पालन करता.
३४. राजकारण व या सारख्या अन्य गोष्टींमध्ये आपला वेळ खर्च न करता तुम्ही अधिकाधिक वेळ हा अध्ययन व अध्यापनासाठी खर्च करता.
३५. हाती घेतलेले काम पूर्ण करण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करता.
३६. कोणत्याही कामात अपयश आल्यावर अपयश ही यशाची पहिली पायरी असते असे मानून तुम्ही पुन्हा नव्या जोमाने कामाला लागता.
३७. आपल्यापेक्षा कनिष्ठ सहकाऱ्यांना बरोबरीच्या नात्याने वागविता.
३८. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी विद्यार्थ्यांना सहशालेय कार्यक्रमात भाग घेण्यास प्रवृत्त करता.
३९. स्वतःचे मत आपल्या वरिष्ठांना पटवून देण्याचा प्रयत्न करता.
४०. एखादा उपक्रम अयशस्वी झाल्यानंतर ही तशाच प्रकारचा दुसरा उपक्रम राबविताना तुमचा उत्साह कायम असतो.
४१. स्वतःतील त्रुटींचा स्वीकार करणे तुम्हाला अवघड जाते.
४२. कोणतेही काम करित असताना ते काम मी यशस्वीरित्या पूर्ण करेन असा विश्वास तुम्हाला नेहमी वाटतो.
४३. अधिकाऱ्यांच्या उपस्थितीत तुमच्या अध्यापनात फरक पडतो.
४४. सहकाऱ्याने केलेल्या मदतीचा तुम्हास कधीच विसर पडत नाही.
४५. वर्गामध्ये शिस्तप्रस्थापित करण्यासाठी तुम्ही स्वतः शिस्तीने वागता.
४६. प्रत्येक वर्गात विद्यार्थी संख्या क्षमतेपेक्षा अधिक असली तरी विविध अध्यापनाच्या पद्धती वापरून शिक्षकाला आपले अध्यापन प्रभावी करता येते.

४७. विद्यार्थ्यांच्या विचारांचा किंवा प्रस्तावांचा सन्मान करता.
४८. आपल्या अनुभवाचा फायदा आपण इतर सहकाऱ्यांना करून देता.
४९. सहकाऱ्यांने मांडलेला मुद्दा लक्षपूर्वक ऐकून घेऊन त्यावर विचार करता.
५०. स्वतःच्या वक्तृत्वशैलीने तुम्ही स्वतःचे मत सहकाऱ्यांच्या अंतःकरणावर ठसविता.
५१. तुम्हाला संधीचा योग्यप्रकारे वापर करून घेता येत नाही.
५२. सहकाऱ्यांना प्रोत्साहन देऊन, कौतुक करून, अभिनंदन करून सहकाऱ्यांच्यामध्ये आत्मविश्वास जागवण्याचा तुम्ही नेहमी प्रयत्न करता.
५३. एखादी कृती करताना त्यासंबंधी विचार न करता भावनेच्या भरात तुम्ही ती कृती करता.
५४. आपण केलेली चूक आपण स्वतःमान्य करणे तुम्हाला कर्तव्याचे वाटते.
५५. शिक्षकाने स्वतःच्या चारित्र्याचा आदर्श विद्यार्थ्यांसमोर उभा केला पाहिजे असे तुम्हाला वाटते.
५६. जीवनात कांहीच अर्थ नाही असा विचार तुमच्या मनात येतो.
५७. वारंवार गैरहजर राहणाऱ्या सहकाऱ्याबाबत त्याच्या गैरहजेरीचे कारण जाणून घेण्यात रस दाखविता.
५८. संस्थेच्या प्रगतीसाठी, विकासासाठी नेहमी प्रयत्नशील असता.
५९. आपणाला हवी असलेली माहिती दुसऱ्याकडून मिळविण्यासाठी योग्य प्रश्न विचारण्याचे तंत्र तुम्हाला चांगले अवगत आहे.
६०. उपक्रमातील सहभागी सदस्यांना प्रेरणा दिल्यामुळे उपक्रमाच्या यशाचे प्रमाण वाढते असे आपणास वाटते.
६१. स्वतःची आवड, निवड व कुवत लक्षात घेऊनच तुम्ही काम करण्याची पद्धती अनुसरता.
६२. समूह चर्चा किंवा सादरीकरणाच्या वेळेस तुम्ही आत्मविश्वासाने त्यामध्ये भाग घेता.
६३. तुमच्याकडे जबरदस्त इच्छाशक्ती आहे.
६४. चार चौघांत कांहीही बोलण्यापूर्वी आपण जे बोलणार ते योग्य आहे का नाही याचा नीट विचार करता.
६५. प्रलोभन दृष्टिपथात नसतानाही नवीन गोष्टी शिकण्याचा आनंद लुटता.
६६. कोणतेही काम करण्यापूर्वी त्याकामाचा कांहीच फायदा होणार नाही अशी तुमची भावना असते.
६७. तुम्ही नेहमी दुसऱ्याच्या दुःखात सहभागी होऊन त्याचे दुःख कमी करण्याचा प्रयत्न करता.
६८. विद्यार्थ्यांच्या दोषांकडे अधिक लक्ष पुरवून त्यांना चांगल्या कार्यासाठी प्रेरित करता.
६९. तुम्हाला हावभावाद्वारे स्वतःचे विचार सहजपणे व्यक्त करता येतात.
७०. दोन सहकार्यांच्यामधील वाद तुम्ही नेहमी तडजोडीने मिटवता.

उत्तरपत्रिका

विद्यार्थ्यांनि भरावयाची माहीती:

१. संपूर्ण नांव (आडनाव प्रथम) —
२. शिक्षण
३. विषय : पदवी —
४. पुरुष किंवा स्त्री —
५. धर्म —
- जात —
६. आर्थिक उत्पन्न (वार्षिक) — रु.
७. वय — वर्ष महिने
८. बी. एड महाविद्यालयाचे नाव —
९. बी. एड. साठी घेतलेल्या मेथड — प्रथम —
- द्वितीय —
१०. बी. एड. चा रोल नंबर —
११. दिनांक —

विद्यार्थ्यांची सही

विधान क्रमांक	संपूर्ण मान्य	जवळ जवळ मान्य	सांगता येत नाही	जवळ जवळ अमान्य	संपूर्ण अमान्य	विधान क्रमांक	संपूर्ण मान्य	जवळ जवळ मान्य	सांगता येत नाही	जवळ जवळ अमान्य	संपूर्ण अमान्य
१						११					
२						१२					
३						१३					
४						१४					
५						१५					
६						१६					
७						१७					
८						१८					
९						१९					
१०						२०					

विधान क्रमांक	संपूर्ण मान्य	जवळ जवळ मान्य	सांगता येत नाही	जवळ जवळ अमान्य	संपूर्ण अमान्य	विधान क्रमांक	संपूर्ण मान्य	जवळ जवळ मान्य	सांगता येत नाही	जवळ जवळ अमान्य	संपूर्ण अमान्य
२१						४६					
२२						४७					
२३						४८					
२४						४९					
२५						५०					
२६						५१					
२७						५२					
२८						५३					
२९						५४					
३०						५५					
३१						५६					
३२						५७					
३३						५८					
३४						५९					
३५						६०					
३६						६१					
३७						६२					
३८						६३					
३९						६४					
४०						६५					
४१						६६					
४२						६७					
४३						६८					
४४						६९					
४५						७०					